

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Opettajaksi Opiskelevien liitto SOOL ry kiittää mahdollisuudesta lausua opintosetelikokeilun hallituksen esityksen luonnoksesta. SOOL pitää kokeilua kannatettavana ja tervetulleena.

Toiselta asteelta valmistuvien nuorten sitouttamista korkeakoulutukseen on perusteltua kehittää. Opintosetelin avulla nuori voi epätoivotun väli vuoden osuessa kohdalle varmistua alavalinnasta ja päästä kiinni korkeakouluopintoihin. Kokeilun tulee olla laajasti, laadukkaasti ja saavutettavasti molempien toisen asteen koulutusten kautta valmistuville tiedossa. Opettajankoulutuksen näkökulmasta on tärkeää, että opintoihin hakeudutaan monenlaisista taustoista.

Opiskelijavalinnan osalta kokeilu on myös kannatettava. Korkeakoulujen ensikertalaisikiintiöihin panostetaan jatkuvasti enemmän, mutta se johtaa myös siihen, että aloittavat opiskelijat ovat keski-ikältään yhä nuorempia. Opintosetelin tarjoama mahdollisuus tutustua opintoihin menettämättä ensikertalaisuutta voidaan vahvistaa opintoihin kiinnittymistä ja niihin sitoutumista. Avointen korkeakoulujen opinnot tarjoavat mahdollisuuden opintoihin tarvittavien valmiuksien kehittämiseen ja osoittamiseen heille, jotka eivät opiskelijavalinnassa tule valituiksi.

Lukiokoulutuksesta valmistuvat suuntaavat jo erinomaisesti korkeakouluopintoihin. Esityksessä lukiosta valmistuneiden mutta korkeakouluopintojen ulkopuolelle jäävien/jättäytyvien asemaa on tarkasteltu laajasti. Opintosetelikokeilu tulee nähdä myös ammatilliselta toiselta asteelta valmistuvien korkeakouluopintojen houkuttelevuutta lisäävänä tekijänä. Kokeilua toimeenpantaessa tuleekin kartoittaa sitä, miten ammatillisen toisen asteen opiskelijat ovat tietoisia kokeilusta ja sen mahdollisuuksista.

Ammatilliselta toiselta asteelta valmistuneiden osalta tulee huomioida myös ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien lisääminen ja lähiopetustuntien kasvattaminen, jotta valmiudet korkeakouluopintoihin tukevat opintoihin hakemista ja niissä suoriutumista.

Kokeiluun liittyvästä ohjauksesta tulee kirjata tarkemmin. Nyt ei ole selvää, kenen vastuulle nuoren ohjaus jää. Opetushallituksen sivulla lausutaan toiseen asteen jatko-ohjauksesta seuraavasti: "Henkilöllä joka on suorittanut lukiokoulutuksen oppimäärän tai ammatillisen perustutkinnon, mutta ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus pyytää saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana." Hallituksen esityksessä kuitenkin veloitetaan korkeakoulut tarjoamaan ohjausta opintosetelin käyttäjille. SOOL kokee näiden kirjausten olevan keskenään ristiriidassa. Ohjausvelvoite tuo korkeakouluille lisää työtä, jonka takia selkeä kirjaus ohjauksen tavoitteista, laajuudesta ja velvoitteista on tärkeää.

Opintosetelistä korkeakouluille ohjataan 15 euroa/opintopiste ja lisäksi 5 euroa/opintopiste ohjaustarkoitukseen. Summa ei vastaa opintojen järjestämisen kustannuksia. Opintosetelin rahoituksen kestävyyttä täytyy tarkastella osana kokeilun vaikuttavuusarviointia. Lisäksi luonnoksessa ei ole tuotu esille vaikuttavuusarviota siitä, kuinka suurta joukkoa odotetaan hyödyntävän opintoseteliä, jolloin yhteensä 18,7 milj rahoitus vuodessa ei pysty välttämättä kattamaan todellisia kuluja.

SOOL näkee kokeilulla mahdollisuuksia syrjäytymistä ehkäisevänä toimenä. Opintosetelin tarjoamien opintojen avulla toisen asteen opintojen jälkeiselle ajalle saa merkityksellistä tekemistä opinnoista ja parhaimmillaan suuntaa elämälle joko onnistuneen alavalinnan tai vahvistuneen toiseen suuntaan ohjautumisen kautta. Kokeilun yhteensopivuus sosiaalietuuksien kanssa tulee päivittää kattavasti, jotta kokeilun tarjoama mahdollisuus on yhdenvertaisesti saavutettavissa myös vähävaraisemmille.

SOOL näkee kokeilussa potentiaalisia parantavia vaikutuksia alan vaihtamiseen ja tutkintojen keskeyttämiseen. Kun opintoihin ja valittuun alaan pääsee tutustumaan ilman vuosia kestävää sitoutumista, on alalle sopimattomuuden tai sopivuuden hahmottaminen, tunnistaminen ja tunnustaminen helpompaa.

On tärkeää, että kokeilun piirissä ovat myös ne nuoret, jotka eivät ota opiskelupaikkaa vastaan. Kokeilussa tulee kuitenkin kiinnittää tarkasti huomiota siihen, ettei opintoseteli houkuttele liiaksi jättämään opiskelupaikan vastaanottamista väliin. Tämä voi merkitä korkeakouluille merkittävää lisätyötä, mutta ennen kaikkea se voi vaikuttaa opintoihin valittujen osaamistason laskua.

Kokeilun toteuttamisen aikataulu on ollut opinto-ohjaajien ja opettajien näkökulmasta liian kiireinen, joka asettaa omia rajoituksia ja riskejä kokeilun onnistumiselle. Tämä tulee huomioida kokeilun vaikutuksia arvioitaessa.

Laakkonen Emppu
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry